

Folketingets Finansudvalg
Christiansborg

10. oktober 2018

Svar på Finansudvalgets spørgsmål nr. 617 (Alm. del) af 13. september stillet efter ønske fra Benny Engelbrecht (S)

Spørgsmål

Vil ministeren uddybe, hvad han mener med ”wild west-dage, der var i 2005, 2006 og 2007” (Berlingske den 13. september 2018) og redegøre nærmere for, hvem der havde ansvaret for, at vi endte i de såkaldte ”wild west-dage”, herunder om han mener, at den enkelte lønmodtager, som fik mere i løn i tiden frem mod finanskrisen, havde et personligt ansvar?

Svar

Jeg ser det som et vigtigt politisk mål, at danske lønmodtagere opnår højere indkomster på en holdbar måde. Højere indkomster er grundlaget for et rigt samfund, og jeg under den enkelte lønmodtager så høje indkomster som muligt. Det indebærer imidlertid, at den højere løn må hænge sammen med højere produktivitet. Højere løn, som alene skyldes en overophedning på arbejdsmarkedet, er ikke holdbar, men vil på sigt føre til, at danske virksomheder taber markedsandele, og at Danmark risikerer krise og arbejdsløshed.

Dansk økonomi blev overophedet i årene op til finanskrisen, og de ubalancer, der i disse år blev opbygget, var medvirkende til, at genopretningsperioden efter finanskrisen blev langvarig i Danmark.

På arbejdsmarkedet steg beskæftigelsen med over 150.000 personer i årene 2005-2007 og bruttoledigheden faldt til et meget lavt niveau på 2,7 pct. af arbejdsstyrken i 2008. Presset på arbejdsmarkedet steg, der var udbredt mangel på arbejdskraft og lønstigningstakten nåede et uholdbart niveau, som bidrog til svækkelsen af lønkonkurrenceevnen overfor udlandet. I kølvandet på finanskrisen og den stigende ledighed faldt lønstigningstakten, hvilket gradvist bidrog til, at lønkonkurrenceevnen overfor udlandet blev genoprettet.

På boligmarkedet steg priserne stærkt på kort tid. Det afspejlede blandt andet stigende beskæftigelse, lave renter og højere disponible indkomster, og var knyttet til øget låntagning. Boligpriserne toppede før finanskrisen – og faldt mærkbart efter krisen og i forbindelse med den europæiske statsgældskrise frem til 2012. Den forudgående låntagning og det efterfølgende boligprisfald forøgede konsolide-

ringsbehovet i husholdningerne, hvilket naturligt dæmpede væksten i det private forbrug.

I årene op til finanskrisen blev finanspolitikken endvidere for lempelig. Selv om finanspolitikken generelt var planlagt med en cirka neutral finanseffekt i finanslovene og økonomiaftalerne med kommuner og regioner/amter, endte den med at være ekspansiv. Det skyldtes først og fremmest, at de offentlige forbrugsudgifter steg mere end planlagt, navnlig i kommunerne – og at der i det daværende økonomisk-politiske klima ikke var tilstrækkelig bred erkendelse af behovet for at gribe ind over for høj udgiftsvækst og uforudsete skred i det offentlige forbrug.

Med begrebet ”wild-west-dage” sigter jeg til den manglende ansvarfølelse, som herskede i samfundet - og navnlig på venstrefløjen i dansk politik. Oppositionens leder, Helle Thorning-Schmidt, gjorde sig til talsmand for, at det offentlige forbrug skulle stige. Socialdemokraternes finanslovsudspil fra efteråret 2006 ville f.eks. øge de offentlige udgifter med tre milliarder kroner i forhold til regeringens forslag i en tid, hvor bl.a. Nationalbanken anbefalede mådehold.

Denne linje fortsatte, selvom problemerne med overophedning blev mere og mere tydelige. ”Statsministeren er for fedtet i forhold til velfærdssamfundet” sagde Helle Thorning-Schmidt således 1. november 2007 i en duel på TV2.

Alle partier, som medvirkede til at lade det offentlige forbrug stige på uholdbar vis, bærer en del af ansvaret for overophedningen. Men havde man lyttet til Socialdemokraterne ville problemerne have været endnu større.

Først med skærpelsen af sanktionsmekanismer (2011) ved budgetoverskridelse og budgetloven (2012) blev der etableret et system, der effektivt modvirker, at de offentlige udgifter stiger mere end planlagt. Hertil bidrog også bedre økonomistyring i kommuner og regioner. På tilsvarende måde kunne overophedningen også være dæmpet, hvis væksten i låntagning og kreditgivning var blevet dæmpet, fx ved mindre risikotagning eller skærpet finansiell regulering.

De såkaldte ”wild west-dage” var således karakteriseret ved lånedrevet forbrugsfest, overoptimisme og utilstrækkelig styring af de offentlige udgifter. Lønninger, boligpriser og låntagning steg uholdbart.

Afsluttende skal det bemærkes, at den uholdbart høje lønstigningstakt under overophedningen først og fremmest afspejlede en generel mangel på arbejdskraft, og at virksomhederne overbød hinanden for at tiltrække medarbejdere. Det er en almindelig mekanisme i en markedsøkonomi, når arbejdsmarkedet er overophedet. For den enkelte lønmodtager var det naturligvis attraktivt, at job- og lønmulighederne var gode. Bagsiden af medaljen var imidlertid, at udviklingen var uholdbar og at den efterfølgende tilpasningsperiode med højere arbejdsløshed og lavere lønstigningstakt blev relativt langvarig.

Med venlig hilsen

Kristian Jensen
Finansminister